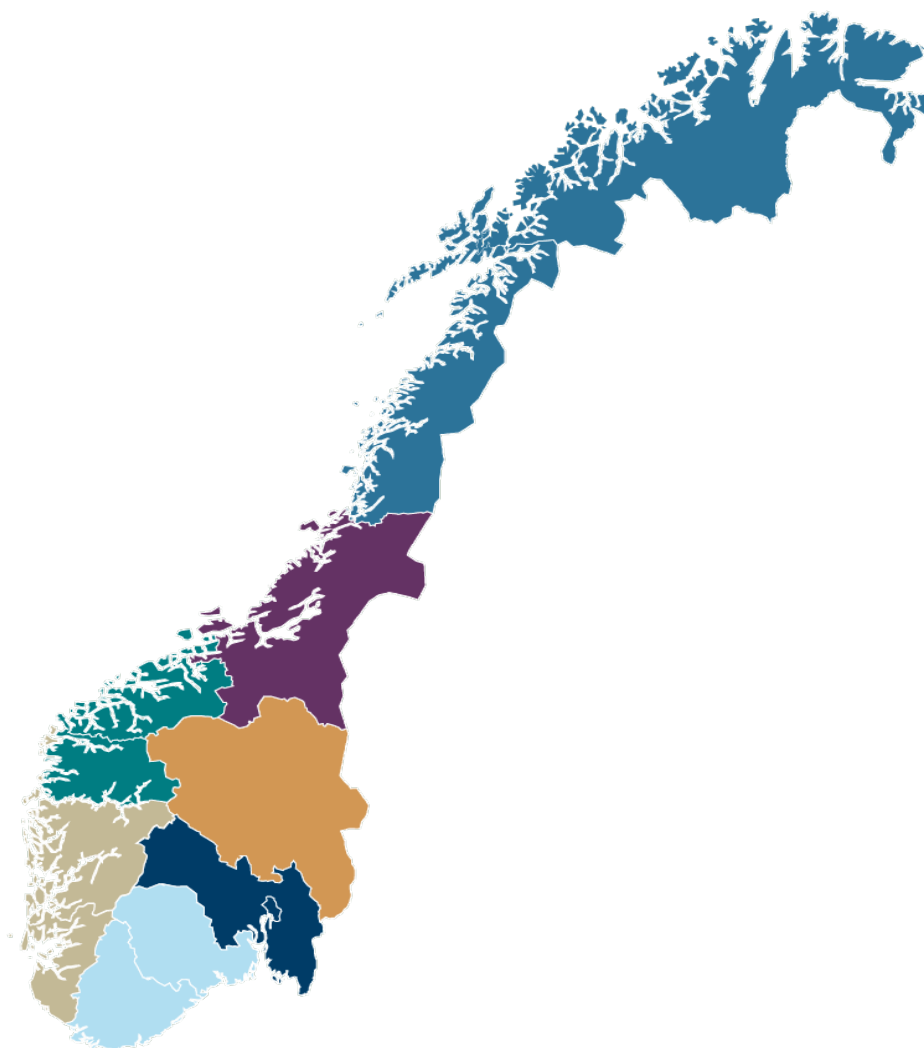

REGIONALT NETTVERK

Nasjonal rapport

NR. 3 | 2020

INTERVJUER HOVEDSAKELIG GJENNOMFØRT I PERIODEN
3. - 21. AUGUST

NORGES BANK

Oppgang i aktiviteten

Koronapandemien og tiltakene for å begrense smitte førte til et kraftig fall i aktiviteten i vår. Gjennom sommeren har aktiviteten økt, ifølge bedriftene i Regionalt nettverk. Lettelsene i smitteverntiltakene har bidratt til at etterspørselen fra både husholdningene og næringslivet har tatt seg opp. I tillegg har en unormalt stor andel nordmenn feriert i Norge, og det har ført til en god sommer for mange husholdningsrettede bedrifter. Bedriftene venter likevel lav aktivitetsvekst det neste halve året. De betegner usikkerheten som uvanlig stor, og utviklingen fremover vil avhenge mye av smittetall og tiltak for smittevern. Bedriftene ser for seg at bedringen i boligmarkedet, økte offentlige investeringer og fortsatt høyt varekonsum vil holde aktiviteten oppe. På den annen side tror bedriftene at lav etterspørsel fra både utlandet og oljesektoren vil dempe veksten fremover.

Siden forrige runde har både sysselsettingen og kapasitetsutnyttningen økt, mens investeringsplanene er justert ytterligere ned. Anslaget for årslønnsvekst i år er på 1,9 prosent.

Utbruddet av koronapandemien og smitteverntiltakene førte til en kraftig nedgang i aktiviteten fra midten av mars (se figur 1). De siste tre månedene har aktiviteten økt med en årlig rate på 2,9 prosent. Veksten blir særlig trukket opp av sterk vekst i varehandel og husholdningsrettet tjenesteyting, men det har også vært vekst i bygg og anlegg, hjemmemarkedsindustrien og næringsrettet tjenesteyting (se figur 2). Aktiviteten hos oljeleverandørene og eksportindustrien har derimot fortsatt å falle.

Periodisering og intervju tidspunkt

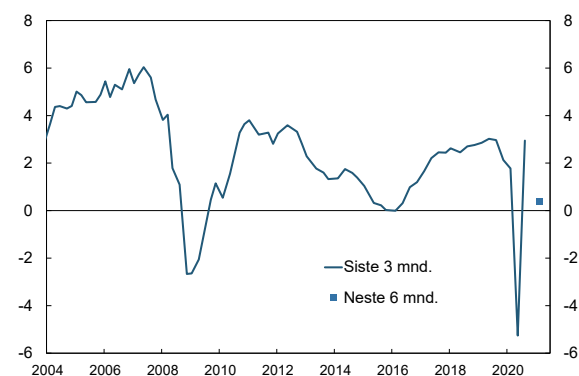
Det siste halve året har bedriftenes omsetning endret seg mye fra måned til måned. For mange bedrifter var april den aller svakeste måneden, og omsetningen har økt gradvis etter det. I denne intervju runden utgjør mai, juni og juli de siste tre månedene. De blir sammenlignet med de foregående tre månedene som dermed er februar, mars og april.

Intervjuene ble gjennomført i de tre første ukene i august da smittetallene begynte å stige igjen. De stigende smittetallene gjennom intervju perioden kan ha bidratt til at bedriftene som ble intervjuet i den første uken, var litt mer optimistiske enn de som ble intervjuet i løpet av de siste to ukene.

Bedriftene ser for seg ganske svak vekst fremover. De er uvanlig usikre på det neste halvåret, og for mange vil utviklingen i stor grad avhenge av smittetall og hvilke smitteverntiltak som blir iverksatt. Bygg og anleggsbedriftene og de næringsrettede tjenesteyterne venter økende aktivitet fremover, mens oljeleverandørene og eksportindustrien venter videre nedgang i aktiviteten. Også de husholdningsrettede tjenesteyterne ser for seg lavere aktivitetsnivå de neste seks månedene. I varehandelen og hjemmemarkedsindustrien venter bedriftene om lag uendret aktivitet. Bedriftene ser for seg at økte offentlige investeringer, særlig i bygg og infrastruktur, vil bidra til vekst. På den annen side venter de at investeringene i det private næringslivet vil falle. Bedriftene tror at reiserestriksjoner vil føre til fortsatt høyt varekonsum, mens færre utenlandske turister vil dempe aktiviteten i husholdningsrettet tjenesteyting. Videre tror mange av bedriftene at det vil ta lang tid før eksportmarkedene bedrer seg, og de venter derfor at produksjonen vil falle videre det neste halvåret. Nye skatteregler for oljeindustrien stimulerer til økte investeringer i oljeindustrien, og kontaktene venter at aktiviteten gradvis vil ta

Figur 1

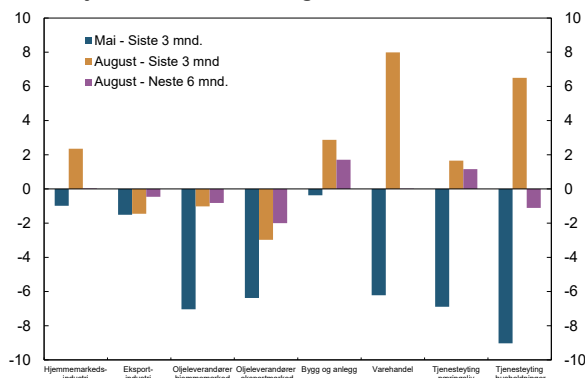
Samlet produksjonsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 2

Produksjonsvekst. Alle næringer

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

seg opp. De tror imidlertid at det vil ta litt tid før den nye skattepakken får full effekt, og de venter derfor videre fall i aktiviteten de neste seks månedene.

Indeks

I Regionalt nettverk benyttes en indeks for de fleste spørsmålene. For produksjonsveksten går indeksen fra -5 til +5, der -5 tilsvarer et fall på minst 10 prosent annualisert og +5 tilsvarer en vekst på minst 10 prosent annualisert. I denne runden er det langt flere bedrifter enn før covid-19-pandemien som har fått indeks +5. Mange av disse har en vekst i produksjonen som overstiger 10 prosent. I mai var situasjonen motsatt, da en stor andel av bedriftene hadde et produksjonsfall som var større enn 10 prosent. Det er derfor grunn til å tro at vi denne runden undervurderer veksten til bedriftene, men mindre enn vi undervurderte fallet i produksjonen i forrige runde. Det er særlig veksten i varehandel og husholdningsrettet tjenesteyting som undervurderes. I varehandelen har over halvparten av bedriftene økt omsetningen sin med minst 10 prosent de siste tre månedene. Blant de husholdningsrettede tjenesteyterne er det om lag en tredjedel som har en slik økning.

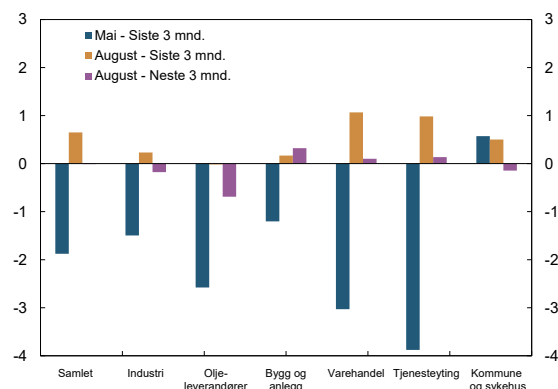
Når det gjelder forventet vekst fremover, er det flere observasjoner i begge ytterpunktene enn det var før covid-19-pandemien, men det er om lag like mange som venter stort fall som venter sterk vekst.

I vår falt sysselsettingen kraftig ettersom mange av bedriftene permitterte deler av bemanningen (se figur 3). I denne runden har sysselsettingen økt, hovedsakelig som følge av at bedriftene har tatt tilbake permitterte medarbeidere. Over halvparten av bedriftene permitterte deler av arbeidsstokken i vår, mens en drøy fjerdedel av bedriftene har fortsatt permitterte ansatte i dag. Sysselsettingen har steget mindre enn bedriftene så for seg i mai, til tross for at produksjonen har økt mer enn ventet. Den sterkeste veksten i sysselsettingen finner vi i varehandelen og blant tjenesteyterne. Sysselsettingen har økt noe i de øvrige næringene også. Unntaket er oljeleverandørnæringen hvor sysselsettingen har ligget på et ganske stabilt nivå. Fremover venter bedriftene lite endringer i sysselsettningsnivået. Både i industrien, oljeleverandørnæringen og i kommune- og sykehussektoren planlegges det en reduksjon i sysselsettingen. Kontaktene i bygg og anlegg venter den sterkeste sysselsettningsveksten, men oppbemanningen her ventes likevel å bli moderat.

I forrige runde innebar bedriftenes planer, for første gang siden 2015, å redusere investeringene det kommende året (se figur 4). I denne runden har bedriftene nedjustert investeringsplanene ytterligere. Alle de private næringene vil redusere investeringene fremover, og det er tjenesteyterne som planlegger det kraftigste fallet. Stor usikkerhet om de økonomiske utsiktene demper investeringsviljen for kontorlokaler, mens forventninger om lav reiseaktivitet fører til fall i investeringene i hoteller. Kommune- og sykehussektoren planlegger noe høyere investeringer det kommende året.

Figur 3

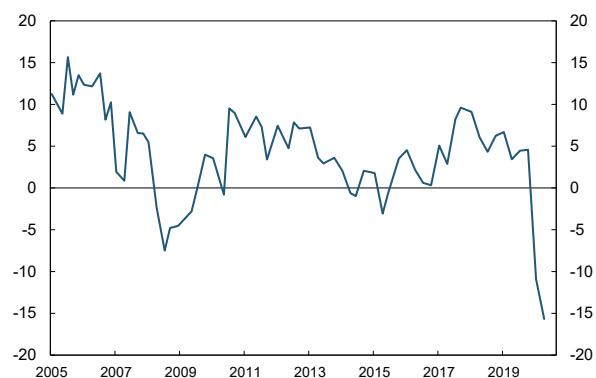
Sysselsettningsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste tre måneder. Sesongjustert. Prosent

Figur 4

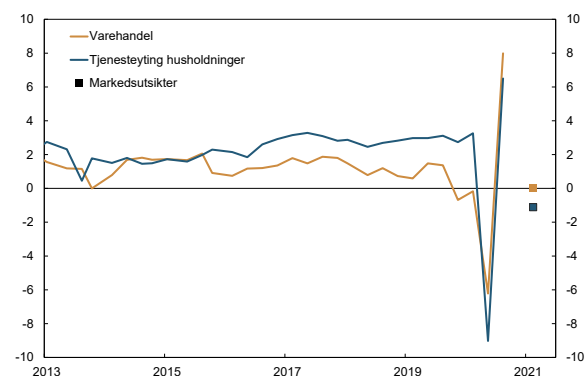
Investeringsvekst

Forventet vekst neste tolv måneder. Prosent

Figur 5

Produksjonsvekst varehandel og tjenesteyting mot husholdningene

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Etterspørselen fra husholdningene har økt fra et lavt nivå

De to siste ukene i mars falt omsetningen mye i store deler av varehandelen (se figur 5). Fallet fortsatte i april, men deretter har omsetningsvolumene kommet gradvis tilbake for de fleste varehandelsbedriftene. Gjennom sommeren har omsetningen ligget over fjorårets nivåer for mange av bedriftene. Utviklingen i dagligvarehandelen avviker litt fra de fleste andre delene av varehandelen ved at omsetningen økte kraftig de siste ukene i mars, og holdt seg deretter på et høyt nivå gjennom våren. I sommer har også omsetningen ligget unormalt høyt, da langt færre nordmenn enn normalt har reist på utenlandsferie. På den annen side har veksten blitt noe dempet sammenlignet med i vår, dels av at husholdningene har spist mer på restauranter igjen, og dels av at grensene til Sverige var åpne noen uker i juli og august. Varehandelsbedriftene tror ikke omsetningen vil øke videre, men venter at videreføring av reiserestriksjonene vil bidra til å holde omsetningsvolumet oppe også det neste halvåret.

I husholdningsrettet tjenesteyting har aktiviteten økt mye de siste månedene, etter at aktiviteten falt kraftig i kjølvannet av utbruddet av koronapandemien. Hoteller, restauranter og turistattraksjoner har hatt en kraftig vekst mot foregående periode, men fra svært lave nivåer. Juni var fortsatt under normalen, mens juli var bedre for en del av bedriftene. Det ser ut til å være store regionale forskjeller, og Oslo og Bergen trekkes frem som de svakeste områdene. Kraftig økning i salget av brukte og etter hvert også nye boliger har ført til høyere aktivitet hos både boligmeglere og banker. Usikkerhet rundt smittespredning og smitteverntiltak gjør at de husholdningsrettede tjenesteyterne synes det er ekstra vanskelig å anslå hva som vil skje fremover.

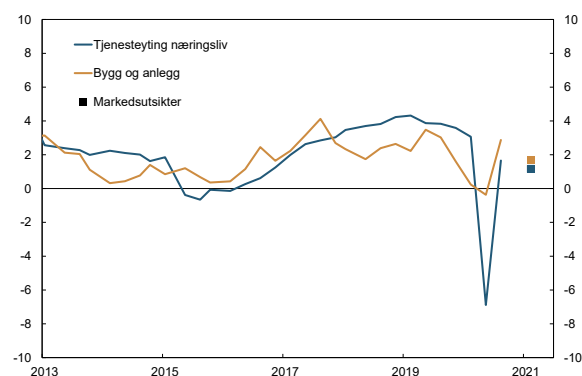
Etterspørselen fra næringslivet og offentlig sektor har tatt seg litt opp

I vår stoppet store deler av næringslivet opp, og mange av de næringsrettede tjenesteyterne opplevde stor nedgang i aktiviteten (se figur 6). Nå har etterspørselen tatt seg opp, og bedriftene er mindre tilbakeholdne. Mange bruker igjen penger på blant annet bemanning, ulike typer rådgiving og markedsføring. Det er likevel verdt å merke seg at det er få bedrifter som har satt i gang store nye prosjekter, for eksempel innen IT og eiendom. Den klart svakeste utviklingen finner vi hos bedriftene innen forretningsreiser og tilknyttede bedrifter som hoteller og konferansearrangører. Til tross for at reiseaktiviteten har tatt seg noe opp de siste tre månedene er den fortsatt på svært lave nivåer. Også ordreinngangen hos reiselivsbedriftene er svak, og bedriftene ser for seg at bedringen tidligst vil komme i løpet av neste år. I denne runden stilte vi bedriftene ekstraspørsmål om påvirkning og konsekvenser av covid-19 og smitteverntiltakene. Åtte av ti bedrifter svarte at de venter redusert reiseaktivitet det neste året som følge av pandemien.

I bygg og anlegg avtok veksten gjennom fjoråret, og i vår falt aktiviteten. Lavere produktivitet ved byggeplassene som følge av smitteverntiltak, forklarte noe av nedgangen. I tillegg ble en del nye bygg- og

Figur 6

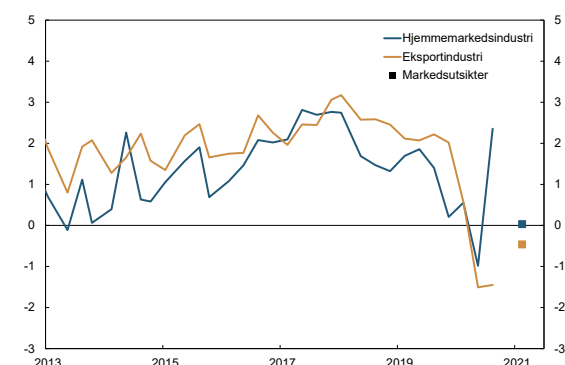
Produksjonsvekst tjenesteyting mot næringslivet og bygg og anlegg

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 7

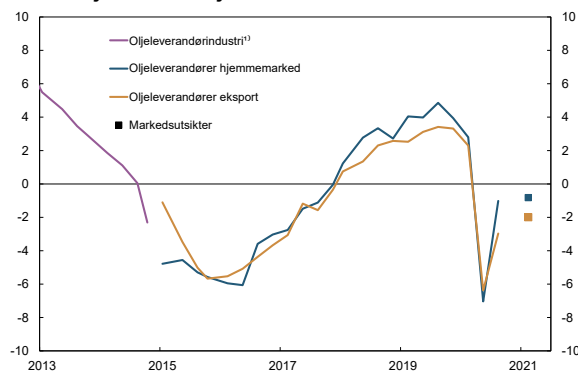
Produksjonsvekst industri

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 8

Produksjonsvekst oljeleverandører

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent. 1) Avsluttet serie

anleggsprosjekter satt på vent. I mai ventet derfor bygg- og anleggsnæringen at aktiviteten ville falle mer det neste halvåret. De siste tre månedene har aktiviteten i stedet økt. Veksten blir delvis knyttet til redusert sykefravær og oppmykning av karantenebestemmelser, men også oppstart av nye prosjekter. De nye prosjektene er først og fremst i offentlig regi, i tillegg til at igangsettingen av nye boliger er i ferd med å ta seg opp. Den siste tiden har salget av nye boliger bedret seg mye, og boligentreprenørene tror at antallet boliger i produksjon vil øke utover høsten. Investeringsviljen i privat næringseiendom har derimot blitt nesten borte det siste halve året, og bygg og anleggsbedriftene tror det vil dempe veksten fremover.

De siste to årene har veksten i industrien avtatt, og i forrige runde falt produksjonen (se figur 7). De siste tre månedene har produksjonen økt noe igjen, og det er hjemmemarkedsindustrien som bidrar til veksten. Produksjonen trekkes særlig opp av god etterspørsel fra byggevarehandelen og dagligvarehandelen, i tillegg til at etterspørselen fra storkjøkkensegmentet har tatt seg opp. Produksjonen er på et høyt nivå i store deler av hjemmemarkedsindustrien, og bedriftene tror produksjonen vil holde seg høy det neste halvåret.

Siden mars har ordreinngangen vært svak i store deler av eksportindustrien og ført til videre nedgang i produksjonen. Fly- og bilindustrien i Europa har fortsatt store utfordringer og produksjonen mot disse næringene har avtatt videre. Reiseforbudene gjør det krevende å følge opp prosjektene utenfor Norge og mange prosjekter har blitt utsatt. I sjømatindustrien er derimot produksjonsvolumene ganske stabile. Bedriftene tror det vil ta tid før etterspørselen i eksportmarkedene tar seg opp igjen, men venter at fallet vil avta det neste halve året.

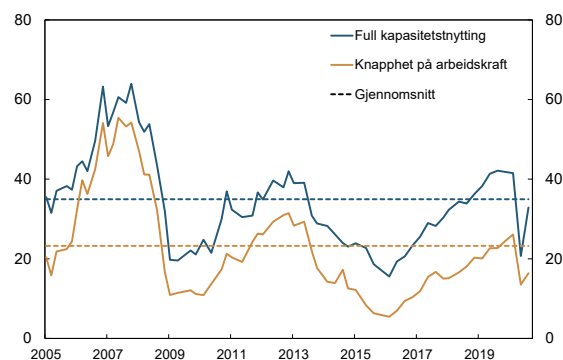
De foregående to årene har flere store nybyggingsprosjekter bidratt til god vekst i oljeleverandørnæringen (se figur 8). Det siste året har imidlertid en gradvis ferdigstilling av disse prosjektene dempet veksten. I vår førte covid-19-pandemien til et kraftig fall i produksjonen og oljeleverandørene så for seg enda kraftigere fall det neste halvåret. I etterkant av forrige runde har oljeprisen økt og smitteverntiltakene har blitt lettet opp. Sistnevnte har særlig hatt betydning for aktiviteten offshore og ved verftene. Fallet de siste tre månedene har derfor avtatt. De venter fortsatt et fall i aktiviteten fremover, men utsiktene er mindre negative enn de var i mai. Den nye skatteordningen som skal stimulere til økte investeringer har allerede ført til økt ordreinngang for en del av bedriftene. De fleste tror likevel at effekten på produksjonen ikke kommer før tidligst neste år.

Kapasitetutnyttningen tar seg opp

Indikatoren for bedriftenes kapasitetutnyttning viser andelen som svarer at de har full utnyttelse av ressurser som ansatte, tilgjengelige innsatsvarer og maskinpark. Indikatoren har tatt seg noe opp igjen etter at den falt i mai (se figur 9). Kapasitetutnyttningen er nå på 33 prosent, som er litt lavere enn det historiske snittet. Med unntak av oljeleverandørene og industribedriftene har alle næringer høyere kapasitetutnyttning sammenlignet med forrige runde,

Figur 9

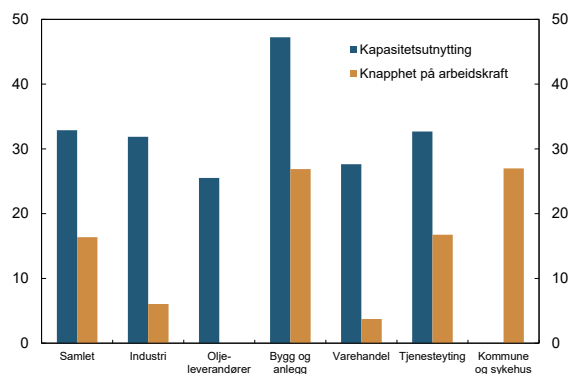
Kapasitetutnyttning¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetutnyttning, men serien viser andelen av alle som er med i intervjurunden. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetutnyttning, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

Figur 10

Kapasitetutnyttning¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾. Alle næringer

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetutnyttning, men serien viser andelen av alle som er med i intervjurunden. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetutnyttning, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

og varehandel og tjenesteyting har sterkest vekst. Høyere kapasitetsutnyttning er først og fremst et resultat av at aktiviteten tiltar. I tillegg begrenser smittevernregler kapasiteten hos tjenesteytere som restauranter, hoteller og turistattraksjoner. Flere kontakter i varehandelen har redusert bemanningen til et minimum for å spare kostnader, og noen opplever forsinkelser i produksjon og leveranser. I bygg og anlegg har nær halvparten av bedriftene høy grad av kapasitetsutnyttning og viser til at arbeidskraften er en kapasitetskranke (se figur 10).

Det er noen flere bedrifter enn i mai som har rekrutteringsproblemer. Det er kontaktene innen bygg og anlegg og kommune- og sykehussektoren som har størst utfordringer med tilgangen på arbeidskraft. Bygg og anleggsbedriftene har, som tidligere, problemer med å få tak i prosjektledere, i tillegg til blant annet tømrere og elektromontører. Blant kommunene og sykehusene har om lag en tredjedel rekrutteringsproblemer, og det er som tidligere særlig knapphet på sykepleiere. Indikatoren har falt mest hos oljeleverandørene og det er ingen av kontaktene i denne næringen som melder om problemer med tilgang på arbeidskraft. Det har blitt lettere å hente inn utenlandske arbeidstakere igjen, i tillegg til at det ikke er aktuelt for flere av oljeleverandørene å oppbemanne så lenge det er utsikter til fallende produksjon.

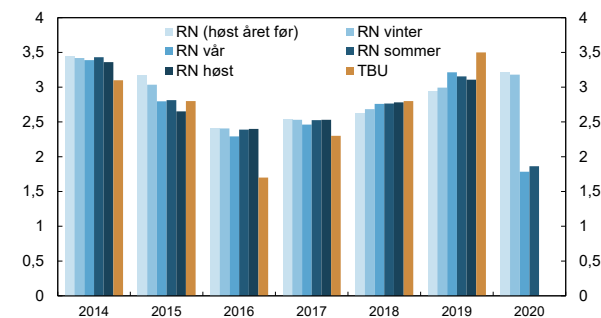
Fortsatt lave lønnsforventninger og høy prisvekst

Kontaktene venter at årslønnsveksten i år blir på 1,9 prosent (se figur 11). I mai ventet de at den ville bli 1,8 prosent. En stor andel av bedriftene har sett for seg et nulloppgjør i år, der lønnsveksten kun vil bestå av overhenget fra i fjor. Tjenesteyterne har det høyeste anslaget på 2,0 prosent, mens oljeleverandørnæringen også denne runden har det laveste anslaget på 1,7 prosent (se figur 12).

Prisveksten i varehandelen har tiltatt de siste månedene og blir hovedsakelig forklart med kronesvekkelsen gjennom vinteren og våren. En overvekt av varehandelsbedriftene planlegger uendret eller lavere prisvekst fremover da de ikke tror at kronen vil fortsette å svekke seg like mye. De tror heller ikke at det er rom for ytterligere prisøkninger med all usikkerheten i markedene. Også innen husholdningsrettet tjenesteyting har prisene fortsatt å stige. En overvekt av kontaktene innen husholdningsrettet tjenesteyting forventer uendret eller lavere prisvekst fremover. Som i forrige runde har redusert etterspørsel ført til lavere priser i både oljeleverandørnæringen og eksportindustrien.

Figur 11

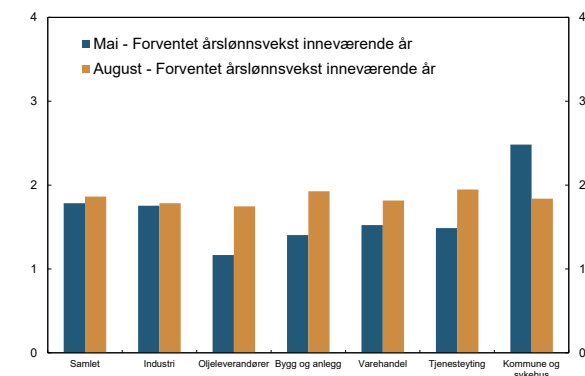
Forventet årslønnsvekst

Teknisk beregningsutvalg (TBU) og Regionalt nettverk (RN). Prosent

Figur 12

Forventet årslønnsvekst

Forventet årslønnsvekst. Prosent.

TABELL 1 Konjunkturindikatorer

	Denne runden	Forrige runde
Produksjon og etterspørsel		
Produksjonsvekst siste tre mnd (annualisert)		
Samlet	2,9	-5,3
Hjemmemarkedsindustri	2,4	-1,0
Eksportindustri	-1,4	-1,5
Oljeverandører hjemmemarked	-1,0	-7,0
Oljeverandører eksportmarked	-3,0	-6,4
Bygg og anlegg	2,9	-0,4
Varehandel	8,0	-6,2
Tjenesteyting næringsliv	1,7	-6,9
Tjenesteyting husholdning	6,5	-9,0
Forventet produksjonsvekst neste seks mnd (annualisert)		
Samlet	0,4	0,2
Hjemmemarkedsindustri	0,0	-0,7
Eksportindustri	-0,5	-1,6
Oljeverandører hjemmemarked	-0,8	-9,0
Oljeverandører eksportmarked	-2,0	-8,4
Bygg og anlegg	1,7	-2,1
Varehandel	0,0	4,1
Tjenesteyting næringsliv	1,2	0,3
Tjenesteyting husholdning	-1,1	6,6
Arbeidsmarked og produksjonsgap		
Sysselsettingsvekst siste tre mnd	0,6	-1,9
Forventet sysselsettingsvekst neste tre mnd	0,0	0,8
Knapphet på arbeidskraft	16,4	13,5
Full kapasitetsutnyttelse	32,9	20,7
Kostnader og priser		
Anslag årslønnsvekst inneværende år	1,9	1,8